

dels Ubii, al NO. de Colònia), que m'interessà perquè *Vetera* amb *-a* no correspon al llatí *veterem* i corrien intents de cercar-li un origen pre-romà. Tanmateix potser venia de *Castra Vetera* nom plural. L'autoritat major, Weisgerber (*Rben. Germ.-Celtica*, 241-2) es declara escèptic; les formes posteriors (*Beurtina*, *Bar-tunensis*, cap als Ss. VI-VII) podrien comprovar que és pre-romà, però impossible que sigui cèltic, i més aviat s'inclina per un protogermanisme, versemblant a causa de variants documentades, com *Vataramahae* que, semblen guiar-nos vers el germ. comú *Watar* 'aigua'. Doncs, res d'aplicable a la indagació de *Bétera*.³

La conclusió és que A) és, de molt, la via més versemblant i la més fundada i inobjectable; sense perdre de vista B) per si esbrinaments posteriors li llevessin alguna part del que té d'arbitrari i massa imaginat; deixem E) com a vague i infundat, i descartem del tot, després de la llarga investigació les vies C i D.

En un mot *PETRĒA* 'paratges rocosos', amb transposició de *tria* > *tira*, i la p- pronunciada *b* per l'àrab.

¹ Fins i tot aquest *battâr* («desevire» de *RMa* 340. 9) fóra inaplicable fonèticament, en particular perquè davant l'emfàtica *tt* la *a* no podria donar res més que à romànica. Res a veure amb *Albatera* que no és àrab contra el que digué Asín sinó el que n'he demostrat s. v. — ² Corregir la *tt* en *tr*? Molt difícil segons l'escriptura àrabe: un *r* pres per un *tesdid* posat massa a l'esquerra? Quasi inconcebible. — ³ Impossible *batt* 'ànc, oca' car davant *tt* la *a* no podria passar a *e*. Hi ha en els diccionaris una arrel *batt* 'tallar' però sense substantiu aplicable, i sembla ser mot rar o estrany a l'hispanoàrab: només alguna dada oriental en Dozy (*Suppl.* I, 50b, fora del manlleu romànic *buttiya*), no en *PAlc*; en *RMa* «scindire» (571.9f) però la glossa «inter virum et uxorem» deixa entendre una acció eròtica figurada 'practicar el coït'.

BETESA

Nom d'una població avui gairebé deshabitada, en una vall transversal situada entre la Ribagorçana i l'Isàvena, a l'alta Ribagorça.

PRON. POP.: *betéza* (oït per Terrado en moltes ocasions entre 1983 i 1991).

DOC. ANT. La documentació antiga va ser ben reunida per J. Coromines (cf. *E.T.C.* II, 65): *Bellasia* (a. 918), *Vellasia* (a. 964 i 966), *Bellasia* (a. 967 i 974), *Vellasia* (a. 979), *Belasia* (a. 981), *Vellasia* (a. 987). A partir de 1055 comença a aparèixer el topònim grafiat amb t: «in terminos de *Betessa* vel de Alarone» (1055, *Li. Fe. Ma.*, 123) «in termino de *Betesa* sive de Alao-ne» (*Li. Fe. Ma.*, 60).

La pronunciació actual manté el caràcter sonor de la sibilant que els documents onomàstics del S. XIV reflecteixen en grafiar el nom amb una sola s: *Pere Betesa* (a. 1385, Camarena, *Morabatins*, 84, veí de

Calbera). En els documents dels Focs i dels Morabatins la pèrdua de la sibilant és un fenomen freqüent; per això no ens hem d'estranyar que si el notari escriu *Castanea*, escrigui també *Betea*: *G. de Betea* (a. 1381 Camarena, *Focs*, 28, veí d'Areny), *Arnau de Betea* (a. 1381 Camarena, *Focs*, 28, veí d'Areny), *Guia-mo Betea* (a. 1385 Camarena, *Morabatins*, 107, veí de Puigvert). Molt rarament trobem la forma amb ss: *Ramon de Betessa* (a. 1385 Camarena, *Morabatins*, 66, veí d'Areny).

ETIM. L'ètimon probable és l'antroponímic *Abellasia*, derivat del NP llatí *Abellasius*; emprat en l'expressió *Villa Abellasia*. Vegeu l'argumentació de J. Coromines a *E.T.C.* II, 65-66. La transformació de *-LL-* en *t* és un fenomen ben conegut en gascó i en aragonès. Donada la proximitat de Betesa a la zona de parla aragonesa, no és sorprenent que participés en alguna mesura d'aquest tret; del qual no manca algun altre cas en la zona de l'Isàvena: *Vaticasa* VALLE CASA te. Alins (*E.T.C.* I, 133), *casetón* te. Poble de Roda (*E.T.C.* I, 136). Fet relacionat, en el fons, amb el canvi de *-LL-* > *-d-* (> *z*) *E.T.C.* I, 136, sinó que aquí hi ha l'ensordiment de l'oclusiva, tan típic de l'alt aragonès i del pre-català pellarès. X. T.

BETIES

Veïnat de 15 cases de viure, a uns 3 k. de Monòver (*N. I. G. E.*); sembla que van quedar deshabitades, car *GGRV*, 982, només el dona com un «monte»; però jo vaig poder confirmar a Novelda la forma *beties* (xxxv, 52.17).

ETIM. Probablement de l'hispano-àr. *bättiia* que Alfons X en el *Libro de Astron.* defineix «tinaja», i en altres fonts és «tonneau», «barril» o bé el nom del recipient per mesurar «muig, fr. *muid*» (Dozy, *Suppl.* I, 50b). Separem-ne, però *buttiia*, que deu ser manlleu del tipus romànic cast. *botija*, fr. *bouteille*, cat. *botella* (de cuir). Aquell, en canvi, estigué ben arrelat en àrab; i d'ell vingué el nom de *Batea* a la Terra Alta (veg. l'article supra). També es comprèn fàcilment l'aplicació figurada a una cabana, cf. fr. *tonnelle* 'glo-rieta' «berceau convert de verdure». Si pròpiament fos nom de muntanya, comparariem semànticament l'accepció 'muig, almud' amb els ordnims valencians *Barcella*.

En el te. d'Albaida registro una pda. *Betilla* (*betiila* xxx, 125.24), de cap a la careneta partionera entre els te. d'Albaida i Atzeneta. És antic, car ja figura escrit *Bitylla*, *-tilla* com alqueria de la vall (SSiv. 150). Crec que pot venir de la mateixa etimologia, o molt semblant a la de *Beties*: potser per una ultracorrecció de la *y* àrabe (feta pels cat. del NE. que pronunciaven *yl* com *y*); però més aviat composició amb el «superlatiu religiós» dels àrabs: *bättiia il-Lāh* literalment 'la cabana d'Allah', 'l'excel·lent cabana'. És possible que hi hagués allí alguna ermita musulmana (notem que de la banda d'Atzeneta raja una font dita «La Beneïta», que com m'explicaren a Atzeneta (xxxii, 126.14) s'usa